

nime Froiloardi. Sic enim habet, post Valentinum, A poeta ille anonymus nondum editus :

Gregorius quartus, et Sergius, et Leo quartus
Pontifices dicti; post quos legimus Benedictum.
Hinc, Nicolæ, tuo tua gaudet Roma decore.

Ex quo intelligitur hanc fabulam medio sæculo duodecimo necdum inventam fuisse, quam Martino Po-

exemplaribus, quale est unum apud clarissimum abbatem Franciscum de Campis, nihil simile habetur. Fatendum est tamen illam tunc temporis, id est sub finem sæculi tertii decimi vulgatam fuisse, eamque apud Joannem Iperium reperiri.

LEONIS IX PAPÆ OPUSCULA.

DE CONFLICTU VITIORUM ATQUE VIRTUTUM LIBELLUS.

Exstat ad calcem editionis Operum sancti Leonis Magni, Venetiis anno 1553 data.

ADMONITIO PRÆVIA.

'Histoire littéraire de la France, tom. VI, art. S. LEON IX, pag. 470.)

Plusieurs bibliographes (BELL. *Scrip.*, p. 279; LAB. *Scrip.*, t. II, p. 18; SIG. *Scrip.*, c. 149, not.; CAVE, p. 524.) attribuent à Léon IX quelques homélies ou sermons imprimés, selon eux, à la suite de ceux de saint Léon le Grand, dans les éditions de Louvain 1565, de Cologne 1568, 1598, et d'Anvers 1583. Mais ils ne spécifient rien en particulier, et ne nous en donnent point d'autre connaissance. N'ayant pu déterrer aucune de ces éditions, nous avons été assez heureux pour en trouver une autre de Cologne de 1548. A la fin de celle-ci est imprimé, sous le nom de saint Léon pape, un traité *Du combat des vices et des vertus*. Pierre Canisius, qui en est l'éditeur, atteste qu'il se trouve dans des manuscrits fort anciens, entre les écrits du grand saint Léon; mais il avoue en même temps qu'il n'est point de ce pape. L'unique preuve qu'il en donne est la diversité de style. A celle-ci, qui est palpable, il pouvait en joindre une autre qui est sans réplique: c'est que l'auteur du traité renvoie sur la fin la personne à qui il l'adresse à la règle de Saint-Benoît, de laquelle il fait un grand éloge, comme contenant toutes les instructions suffisantes pour mener une vie chrétienne.

Trois raisons nous persuadent que ce traité, qui est peut être la même chose que les homélies ou

sermons dont parlent les bibliographes cités, appartiennent à notre saint pape: 1° Il porte le nom de Léon dans les anciens manuscrits, et n'est point un écrit de saint Léon le Grand; 2° l'éloge qu'on y lit de la règle de Saint-Benoît convient parfaitement à Léon IX, qui l'avait professée; 3° enfin, le style, qui est coupé, aisé, coulant, retient les caractères de celui de notre savant pontife. Il n'y a qu'une difficulté solide qu'on puisse opposer à notre sentiment, c'est que l'auteur, parlant de la ville de Milan, la désigne comme le lieu où il écrivait; mais on peut l'entendre aussi du lieu où faisait sa demeure la personne à qui l'écrit est adressé. S'il est véritablement de notre saint pape, il put le composer pendant sa prison de Bénévent. L'auteur témoigne qu'il était fort occupé, et qu'il lui avait fallu prendre sur son sommeil pour trouver le temps de l'écrire.

Ce traité est divisé en vingt-cinq chapitres, dans chacun desquels l'auteur introduit un vice et la vertu opposée, qui combattent l'un contre l'autre, commençant par l'orgueil et l'humilité, et finissant par l'amour de ce monde et le désir des biens futurs. Le fond principal en est tiré de l'Écriture sainte, et l'éditeur en faisait tant de cas, qu'il le qualifie un livre d'or.

Apostolica vox clamat per orbem, charissime, atque in procinctu fidei positus, ne securitate torpeant dicit: « Omnes qui pie volunt vivere in

Christo Jesu persecutionem patientur (I Tim. iii). Et ecce Christianitas in suis principibus jam religiosa, jamque fidelis est. Desunt pie viventibus in

Christo Jesu vincula, verbera, flagella, carceres, equulei, cruces, et si qua sunt diversorum generum tormentorum. Quomodo ergo verum erit quod per A: ostolum sonuit, ut omnes pie viventes, persecutionem patiuntur? An forte nemo pacis tempore vult pie vivere in Christo Jesu, et ideo desunt ista? Quis hoc vel desipiens dixerit? In hac ergo Apostoli sententia non specialis quorundam, sed generalis omnium persecutio debet intelligi. Et quidem sunt multi intra sinum matris Ecclesiae constituti, qui pie viventes in Christo, contumeliis assumuntur, opprobriis, injuriis, derisionibus lacessuntur. Ista nec illa generalis persecutio, quam Apostolus omnes pie viventes pati descriperat, cum sint quidam religiosi, quibus nemo pravorum audeat in faciem derogare.

Alia vero quaedam intelligenda est, quae inma- B nior, et magis noxia est, quam non materialis intorquet severitas, sed vitiorum gignit adversitas. Dum enim contra humilitatem superbia, contra Dei timorem inanis gloria, contra veram religionem simulatio, contra subjectionem pugnat contemptus, contra fraternam congratulationem invidia, contra dilectionem odium, contra libertatem justae correctionis detractio, contra patientiam ira, contra consuetudinem protervia, contra satisfactionem tumor, contra spirituale gaudium saecularis vita, contra virtutis exercitum torpor vel ignavia, contra firmam stabilitatem dissoluta vagatio, contra spei fiduciam desperatio, contra mundi contemptum cupiditas, contra misericordiam obduratio, contra innocentiam fraus et furtum, contra veritatem C fallacia et mendacium, contra ciborum parcimoniam ventris ingluvies, contra moderatum moerorem inepta laetitia, contra discretam taciturnitatem multiloquium, contra carnis integritatem immunditia atque luxuria, contra cordis munditiam spiritualis fornicatio, contra amorem patriae coelestis appetitus saeculi praesentis, opponens, semet immergit: quid aliud, quam crudelis pie viventium persecutio adversus conglobatas virtutum acies desaxavit? O quam durus, o quam amarus est superbiae congressus! quae angelos de caelo projecit, homines de paradiso eliminavit; cujus exercitus, atque armorum conflictus vitia sunt, quae breviter comprehensa tetigimus. Sed videamus quemadmodum castra caeli et inferni dimicent, arma Christi et D diaboli consilia decertent.

SUPERBIA DICIT :

Certe multis imo etiam pene omnibus melior est verbo, scientia, divitiis, honoribus, et cunctis quae vel carnalibus vel spiritualibus suppetunt charismatibus. Cunctos ergo despice, cunctis temetipsum superiorem atende.

HUMILITAS VERA RESPONDET :

CAP. I. « Memento quia pulvis et cinis es (Gen. iii), » « quia putredo et vermis es (Job xxv); » quique si aliquid es, nisi tanto te humilies, quanto magnus es, perpendis omnino quod es. Nunquid altior es quam primus angelus? Nunquid splendidior in terra quam

Lucifer in caelo? (Isa. xiv.) Quod ille de tanta sublimitate per superbiam cecidit, tu ad tantam celsitudinem superbiens de imis conscendens? qui illa, quandiu hic vivis, conditione teneris, de qua per quemdam sapientem dicitur: « Corpus quod corrumpitur aggravat animam et deprimit terrena inhabitatio sensum multa cogitantem (Sap. ix). » Quam densissimis putamus in terra superbiae tenebris, lutum involvi, si potuit in caelo stella, quae mane oriebatur, lucis suae globos amittere? Audi ergo potius lucem veritatis dicentem: « Qui sequitur me non ambulat in tenebris, sed habebit lumen vitae (Joan. viii). » In quo autem esset sequenda, alibi praemonuit dicens: « Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris (Matth. xi). » Audi, tumor superbiae, audi dicentem adhuc humilitatis magistrum: « Omnis qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur (Luc. xiv et xviii). » Et illud: « Super quem requiescit Spiritus meus nisi super humilem, et quietum, et tremantem sermones meos? » (Isa. lxvi.) Audi quid etiam de illo ait Apostolus, qui te ad haec sectanda invitat; ait enim: « Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis (Phil. ii). » Si igitur tanta humilitate se deprimit divina majestas, superbire in aliquo non debet humana infirmitas.

INANIS GLORIA DICIT :

Age bonum quod vales, ostende cunctis bonum quod agis, ut bonus a cunctis dicaris, ut sanctus et venerabilis ab omnibus praediceris, ut Dei electus noscaris, ut nemo te contemnat, nemo te despiciat, Sed universi debitum tibi honorem persolvant.

TIMOR DOMINI RESPONDET :

CAP. II. Si boni aliquid agis, non pro transitoriis; sed pro aeternis honoribus age. Occulta quod agis, quantum vales. Quod si ex toto non vales, sit in animo occultandi voluntas, et non erit de ostentatione ulla temeritas: nec criminis erit aliquando manifestare, quod semper vis celatum habere. Sic denique duas Redemptoris sententias sibi quasi contrarias videberis adimplese, quibus dicitur: « Faciente te eleemosynam, nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua: sed sit eleemosyna tua in abscondito, et Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi (Matth. vi). » Et: « Videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in caelis est (Luc. ii). » Cave prorsus, ne in te illa sententia conveniat, qua hypocritis dicitur: « Omnia opera sua faciunt, ut beatificentur ab hominibus (Matth. xxiii). » « Anien dico vobis receperunt mercedem suam (Luc. x). » Atende tibi in cunctis quae agis, ne elatione pulsatus, cum his qui de miraculorum signis gloria-lantur audias: « Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem (Luc. x). »

SIMULATIO VERÆ RELIGIONIS DICIT :

Quia nihil boni in abscondito facis, ne a cunctis cognitum detesteris : finge te foris esse quod intus non appetis.

RELIGIO VERA RESPONDET :

CAP. III. Imo magis satage esse quod non es. Nam ostendere hominibus quod non es, quid aliud quam damnatio est? Memor esto itaque, quod dicitur : « Væ vobis, Scribæ et Pharisei hypocritæ, qui mundatis quod deforis est calicis et paropsidis, intus autem pleni estis rapina et immunditia. Phariseæ cæce, munda prius, quod intus est calicis et paropsidis, ut fiat et id quod deforis est mundum (*Matth. xxiii*). » Itemque illud, quod inculcando repetitur : « Væ vobis, Scribæ et Pharisei, quia similes estis sepulcris dealbatis quæ a foris apparent hominibus speciosa, intus vero plena sunt ossibus mortuorum, et omni spurcitia (*Matth. xxiii*). » Sic et vos a foris quidem patetis hominibus justis, intus autem pleni estis hypocrisi et iniquitate. Nec non et illud, quod de talibus scriptum legitur : « Veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces (*Matth. vii*). »

INOBEDIENTIA DICIT :

Quis tu, ut peioribus obtemperes, deterioribus famulatum exhibeas? Te magis, quam illos decuerat imperare, qui tibi non possunt ingenio, vel industria coæquari? Obtemperare igitur magis Dominum imperio et non tibi sit cura de aliquo.

SUBJECTIO BEATA RESPONDET :

CAP. IV. Si Domini obtemperandum est imperio, humano subdī necesse est magisterio. Ipse enim dicit : « Qui vos audit me audit, et qui vos spernit me spernit (*Luc. xviii*); » Ita, inquis, oportet : sed si talis qui imperat esset, per quem Deus imperat. Sed Apostolus contra : « Non est, inquit, potestas nisi a Deo. Quæ autem sunt, a Deo sunt ordinata. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. (*Rom. xiii*). » Quales esse enim debeant illi qui imperant, non est a subditis discutendum. Et quidem primis Ecclesiæ pastoribus Dominus dicit : « Scitis, quod reges gentium dominantur eorum, et qui potestatem exercent inter eos, beneficii vocantur. Vos autem non sic (*Luc. xxii*). » Sed « qui vult major esse in vobis, erit omnium servus (*Marc. x*). » Sic et « Filius hominis non venit ministrari, sed ministrare (*Matth. xx*). » Sed tunc, quod non omnes tales futuros esse prævidit, subjector omnium personas in discipulis assumens præmonuit, dicens : « Super cathedram Mosi sederunt Scribæ et Pharisei. Quæ vobis dicunt facite : quæ autem faciunt, nolite facere : imponunt enim in humeros hominum onera gravia et inportabilia : digito autem suo nolunt ea movere. (*Matth. xxiii*). »

INVIDIA DICIT :

In quo illo, vel illo minor es? Cur ergo æqualis es, vel superior non es? Quanta vales, quæ ipsi non valent? Non ergo tibi aut superiores esse, aut etiam æquales esse debent.

CONGRATULATIO FRATRUM RESPONDET :

CAP. V. Si cæteros virtutibus antecellis, tutius in loco infimo quam in summo temetipsum conservas. Semper enim de alto pejor fit ruina. Quod si tibi, ut asseris, quidam superiores, aut æquales sunt, quid te lædit, quid te nocet? Cave prorsus, ne dum locum celsitudinis invides, illum imiteris, de quo scriptum est : « Invidia diaboli mors intravit in orbem terrarum. Imitantur autem illum, qui ex parte ejus sunt (*Sapient. ii*). »

ODIUM DICIT :

Absit, ut illum diligas, quem in omnibus contrarium habes; qui tibi derogat, qui tibi insultat, qui te injuriis exasperat, qui tibi peccata tua impropert, qui te dictis, operibus, atque honoribus præire festinat. Nisi enim tibi invideret, nequaquam se tibi ita præferret.

VERA CHARITAS RESPONDET :

CAP. VI. Nunquid quod hæc quæcunq; narras, odio habenda sunt in homine, propterea non est amanda Dei imago in homine? Sicut Christus, qui in cruce positus inimicos suos dilexit, ante crucis tormentum admonuit dicens : « Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos; et orate pro persequentibus et calumniantibus vos, ut sitis filii Patris vestri qui in cælis est (*Luc vi*). » Sic et per Salomonem et Apostolum dicitur : « Si esurierit inimicus tuus, ciba illum; si sitit, potum da illi (*Rom. xii*); » hoc enim faciens, carbonem ignis congeres super caput ejus (*Proverb. xxv*). » Cui sententiæ idem Apostolus ex proprio subjungit, dicens : « Noli vinci a malo, sed vince in bono malum (*Rom. xii*). » Quo contra de his qui fratres odisse noscuntur, per Joannem dicitur : « Qui odit fratrem suum homicida est. Et scitis quod omnia homicida non habet in semetipso vitam æternam manentem (*I Joan. iii*). » Et rursum : « Qui odit fratrem suum in tenebris ambulat, et in tenebris est usque adhuc : et nescit quo eat, quia tenebræ cæcaverunt oculos ejus (*I Joan. ii*). »

At, inquis, sufficit mihi quod amantes me diligo. Dominus contra ait : « Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedem habebitis? Nonne et Publicani hoc faciunt? » (*Matth. v*; *Luc. vi*). Quid tu quoque ad hoc objicere vales? Certe, « qui odit fratrem suum, manet in morte, et qui diligit, in Deo manet, et Deus in eo (*I Joan. iii, iv*). » Omnem ergo amaritudinem fellis evome, et quoquo pacto valueris charitatis dulcedinem sume. Nil enim suavior illa, nil est beatius. « Deus, inquit Joannes, charitas est (*I Joan. iv*). » Et egregius prædicator : « Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris, per Spiritum sanctum qui datus est nobis (*Rom. v*). » Unde nec immerito charitas fraterna delictorum facinora tegere dicitur, sicut scriptum est : « Universa delicta operit charitas (*I Petr. iv*). »

DETRACTIO DICIT :

Quis potest sustinere, quis silentio tegere, quanta ille vel ille prava committit, nisi qui forte consentit?

LIBERTAS JUSTÆ CORRECTIONIS RESPONDET :

CAP. VII. Nec tacenda sunt mala proximi, nec consentiendā : sed charitate fraterna in faciem proximi redarguendus est, non autem ei occulte detrahendum. Quod si objicitur : idcirco fratrem coram oculis increpare nolo, ne exasperatus correctione, non proficiat, sed magis ex correctione scandalum sumat, occurrit divina Scriptura, et versa vice magis scandalum denuntiā dicens : « Sedens adversus fratrem tuum detrahebas, et adversus filium matris tuæ ponebas scandalum (Psalm. XLIX.) » Magis enim scandalum sumit qui sibi detrahentem intelligit, quam qui corripientem sustinet. Et quia nonnunquam errata delinquentium ad tempus tegenda sunt, ut aptiori tempore corrigantur, propterea subjungitur : « Hæc fecisti et tacui. » Ne autem ex hoc discreto silentio detractores sibi applauderent, qui dum semper occulte derogare malunt, nunquam in aperta increpationem prosiliunt, adhuc subinfertur : « Existimasti inique quod ero tui similis. » Ac si diceretur : Iniquum est cogitare ut inde detractor similis appaream : unde ad tempus reticens, locum aptæ correctionis expecto. Unde et protinus subditur : « Arguam te, et statuam contra faciem tuam ; » veluti diceretur : Non in occulto, ut tua consuetudo est, sed in aperto, ut in ea est consuetudo aptum tempus corripiendi expectans peccatorem arguam, et ejus delicta contra faciem illius statuam. At, inquis, non odio, sed amo, quem ita in absconditis dijudicans reprehendo. Et ego : Imo magis hinc odis, et non diligis, unde detrahis et non corripis. Quam sit autem detestanda detractio proximi, plerisque in locis eloquia divina testantur, unde est illud : « Detrahentem adversus proximum suum occulte, hunc persequeris (Psalm. c.) » Et illud : « Qui detrahit fratri eradicabitur (Jacob. IV.) » Nec non et illud apostoli Pauli : « Videte nedum invicem mordetis, ab invicem consumamini (Galat. v.) »

IRA DICIT :

Quæ erga te aguntur, æquanimiter ferri non possunt : hæc patienter tolerare, peccatum est. Quæ etsi non eis cum magna exasperatione resistitur, contra te deinceps sine mensura cumulantur.

PATIENTIA RESPONDET :

CAP. VIII. Si passio Redemptoris ad mentem reducitur, nihil tam durum, quod non æquo animo toleretur. « Christus enim, ut ait Petrus, passus est pro nobis, relinquens nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus (I Petr. II.) » Ipse enim dixit : « Si patremfamilias Beelzebub vocaverunt, quanto magis domesticos ejus ? » (Math. x.) Et alio in loco : « Si me persecuti sunt, et vos persequentur (Joan. xv.) »

Sed quanta sunt in comparatione passionum illius, quæ patiuntur ? Ille enim opprobria, irrisiones, contumelias, alapas, sputa, flagella, spineam coronam, crucemque sustinuit ; et nos miseri ad nostram confusionem uno sermone fatigamur, uno verbo dejicimur. Et quid agimus de eo, quod dici-

atur, « Si non compatimur, nec coregnabimus ? » (Tim. II.) Quapropter retundendi sunt iræ stimuli, et ejus metuenda damnatio. Si quidem « qui irascitur fratri suo reus erit iudicio ; qui autem dixerit fratri suo racha, reus erit consilio ; qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis (Math. v.) » Ubi autem remedium invenitur, patet ex eo quod subditur : « Si offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade reconciliari prius fratri tuo, et tunc veniens offeres munus tuum (Math. v.) » Ac si diceretur : Nec in corde tacitam precem effundas, nisi prius offensum proximum satisfaciendo ad lenitatis mansuetudinem perducas. Munus enim nostrum est oratio nostra ; altare vero nostrum est cor. Ille autem qui hoc facere (quoties inter duos ira fuerit excitata) studuerit, præmissam damnationem nequaquam incurrit. Sed sunt multi qui petenti sibi veniam, delicta non remittunt. Contra quos illa Domini sententia venit, qua dicitur : « Si non remiseritis hominibus peccata eorum, nec Pater vester cælestis remittet vobis peccata vestra (Math. vi.) »

Plura sunt, inquis, quæ committit, et me sæpius offendit. Ad hæc non ego, sed Dominus respondet : Nam cum Petrus ad eum diceret : « Quoties peccabit in me frater meus, dimittam illi usque septies ? » Ille ad eum : « Non dico tibi, inquit, usque septies, sed usque septuagies septies (Math. xviii.) » Quam multi autem sunt qui suas injurias tarde relaxant, Dei vero citius indulgent : sitque nonnunquam ut occasione Domini injurias vindicandi, suas vindicant irati. Quid quoque de illis dicendum est, qui furore cæcitate usque ad verba prorumpunt maledictionis, nisi hoc quod Apostolus ait : « Neque maledici regnum Dei possidebunt ? » (I Cor. vi.) Quod Jacobus exaggerando detestans ait : « Linguam nullus hominum potest domare : inquietum malum, plenum veneno mortifero. In ipsa benedicimus Dominum et patrem, et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Ex ipso ore procedit benedictio et maledictio. Non oportet fratres mei hæc ita fieri. Nunquid fons de eodem foramine emanat dulcem et amarum aquam ? » (Jac. III.) Hac de causa alibi etiam dicitur : « Mors et vita in manibus linguæ (Prov. xviii.) »

PROTERVIA DICIT :

Nunquid stultis, nunquid insensatis, ac brutis animalibus lenia verba, et non magis asperrima (ut talibus decet dum delinquent) objicienda sunt ?

MANSUETUDO RESPONDET :

CAP. IX. Non tua in his persuasio, sed Apostoli sequenda est præceptio, qui de hac sententia dilectum discipulum admonet, dicens : « Seniorum non increpaveris, sed obsecra ut patrem, juvenes ut fratres, anus ut matres, juvenulas ut sorores, in omni castitate (I Tim. I et v.) » Et rursum : « Servum, inquit, domino non oportet litigare, sed mansuetum

esse ad omnes : doctorem patientem, cum modestia corripientem eos qui resistunt. » Rursusque : « Argue, obsecra, increpa, in omni patientia et doctrina (II Tim. iv). » Quod videlicet malum proterviz, deterius adhuc subtilis quam prælatis nocet. Sæpius enim contigit ut leniter ac cum charitatis dulcedine prolata correctionem spernant, et contra humilitatis verba, despectionis emittant jacula. Unde scriptum est : « Qui arguit derisorem, ipse sibi facit injuriam. » Quo contra de illo qui per increpationem proficit, dicitur : « Argue sapientem et amabit te (Prov. ix). »

TUMOR DICIT :

Testem habes Deum in cœlis, non tibi sit curæ quid de te suspicentur homines in terris.

HUMILIS SATISFACTIO RESPONDET :

CAP. X. Non est dauda detrahendi occasio, non susurrandi suspicio, sed si adsunt quæ corrigantur, manifestanda, aut certe si desunt, humili protestatione neganda : quia et Apostolus monet, « nullam occasionem dare diabolo maledicti gratia (I Cor. viii). » Quod etiam in illis detestatus est, qui Christianam fidem censentes, in idolis ad comedendum recumbabant, et quanquam ipsum idolum pro nibilo ducentes, immolata quasi innocuos cibos sumerent; infirmas tamen fratrum conscientias per hoc factum ad nefandos idolorum ritus, traherant.

TRISTITIA DICIT :

Quid habes unde gaudeas, cum tanta mala de proximis portas? Perpende quo mœrore omnes intuenti sint, qui in tanto contra te amaritudinis felle versantur.

SPIRITALE GAUDIUM RESPONDET :

CAP. XI. Geminam esse tristitiam novi, imo duas esse tristitias novi : unam scilicet quæ salutem, alteram vero quæ perniciem operatur : unam quæ ad pœnitentiam trahit, alteram quæ ad desperationem perducit. Tu quidem unam ex illis cognosceris, sed omnino quæ mortem operaris. Non est igitur in his contristandum quæ suades, sed contra magis gaudendum in illis quæ necdum intelligis, quia et dator gaudii perennis dixit : « Cum persecuti vos fuerint homines, et dixerint omne malum adversum vos, mentientes, propter nomen meum, gaudete et exultate in illa die, ecce enim merces vestra est in cœlo (Matth. v). » Memento quæ nostræ religionis apostoli, « ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati. » Nullus ergo mœroris locus esse debet, ubi tanta lætitia succedit.

TORPOR VEL IGNAVIA DICIT :

Si lectioni continuato studio insistis, oculorum caligiem incurris. Si indesinenter lacrymas fundis, ipsos etiam oculos amittis. Si protelatis vigiliis psalmodiorum censum persolvis, insaniam capitis acquiris. Si quotidiano labore te conficis, ad opus spiritale quando te surgis?

VIRTUTIS EXERCITIUM RESPONDET :

CAP. XII. Quid tibi ad hæc perferenda tam longa

A temporum proponis spatia? Nunquid scis si crastina die vivas? Imo etiam si vel unam horam in hæc vita facias? An forte mente excidit, quod Salvator in Evangelio dicit : « Vigilate, quia nescitis diem, neque horam (Matth. xxv). » Quapropter discute corporis inertiam, semperque memento, quia regnum cœlorum non tepidi, neque molles, non desides, sed violenti, vimque facientes diripiunt (Matth. ii).

DISSOLUTA VAGATIO DICIT :

Si Deum esse credis ubique, cur unum singulariter locum, quo tanta perpetrantur custodis, et non potius ad alia transis.

STABILITAS FIRMA RESPONDET :

CAP. XIII. Si ita est ut asseris, quæ ubique Deum esse fateris, ergo nec iste locus deserendus est, quem fugere appetis, quia et in ipso Deus est. At inquis : Meliorem inquiri, meliorem invenio. Sed ego respondeo : Nunquid meliorem, aut etiam talem invenis, qualem diabolum, et hominem perdidisti cognoscis? « Memor esto itaque quia primus angelus de cœlo corruit (Isa. xiv); » et primus homo de paradiso expulsum est (Gen. iii); » et ad ærumnam hujus sæculi pervenit. Attende, quia Lot exercitio malorum probatus inter Sodomitas sanctus fuit; « in morte autem securitate torpens, debriatus, cum filibus peccavit (Gen. xix). »

Quod videlicet vagationis studium adhuc alteram speciem reddit, dum quosdam et in uno loco perseverantes a spiritalibus retrahens, vel terrenis negotiis implicare, vel rebus utilissimis satagit occupare, contra Apostoli dicta agens, qui ait : « Nemo militans Deo, implicat se negotiis sæcularibus, ut ei placeat, cui se probavit (II Tim. ii). » Et rursum : « Sine intermissione orate, in omnibus gratias agite (I Thess. v). »

DESPERATIO DICIT :

Quæ et quanta commisisti, quæ gravia crimina, quæ innumerosa delicta, et pene in mellis necdum vitam mutasti, necdum conversationem utiliter correxisti? Ecce enim, ut cernis, mala semper consuetudine obligatus teneris. Conaris exurgere, sed peccatorum oneribus prægravatus, relaberis. Quid ergo agendum est quando de præteritis certa damnatio imminet, de præsentibus nulla emendatio succurrit, nisi ut non amittantur rerum temporalium voluptates, dum consequi nequeunt futuri sæculi oblectationes?

SPEI FIDUCIA RESPONDET :

CAP. XIV. Si de criminibus et delictis agitur, ecce David adulterio simul et homicidio reus, de inferni faucibus Domini misericordia describitur liberatus. Ecce Manasses omnium peccatorum nefandissimus, impurissimus ac sordidissimus, illecebrosissimus quoque, et sceleratissimus per pœnitentiam de morte ad vitam rediit. Ecce Maria Magdalena, innumeris fornicationis sordibus inquinata, ad fontem pietatis anxia currens, Dominique vestigia lacrymis rigans, capillis detergens, deosculansque, et

lambens, unguentoque perungens ablui meruit. Apiditatis industria, quanto magis periculosior est illis qui habitu et conversatione jam sæculares esse desierunt, qui totum quod vivunt, Domino esse do-
 verunt? Ad quos specialiter Redemptoris trans-
 eunt verba, quibus destrui possit morbus avaritiæ :
 « Nolite, inquit, solliciti esse quid manducetis, aut
 quid bibatis, aut quo operiamini. Hæc enim omnia
 gentes inquirunt. Quærite autem primum regnum
 Dei et justitiam ejus, et hæc omnia adjicientur vobis
 (*Math. vi.*) » O quam beata, o quam secunda, quam
 amplectenda sententia. Nullus enim in hac vita ita se-
 curus est, ut ille qui nihil præter Christum appetit pos-
 sidere. Cuncta namque, quæ sunt necessaria, sub hac
 sponsione probatur habere, sicut Paulus ditissimus,
 pauper dicebat : « Tanquam nihil habentes, et
 B omnia possidentes (*II Cor. vi.*) » Omnia utique non
 superflua, sed tantum necessaria, ipso confirmante
 ac dicente : « Habentes victum et vestitum, his con-
 tenti sumus (*I Tim. vi.*) » Sed forte dicis : Ideo a
 sanctis religiosisque viris plura habenda sunt, ut
 melius ab ipsis quam a popularibus erogentur
 Christi pauperibus. Et ego consentio, sed prælati,
 non autem subjecti, quos maxime illud nulliteris
 Loth exemplum deterret, quæ, dum post tergum a
 Sodomis exiens respexit, in statuam salis conversa
 spiritum efflavit (*Gen. xix.*) Unde et Christus tale
 quid præcavendum denuntiavit, dicens : « Nemo mit-
 tens manum suam ad aratrum, et respiciens retro,
 aptus est regno Dei (*Luc. ix.*) » Hinc Petrus ait :
 « Melius erat illis non cognoscere viam justitiæ
 C quam post cognitionem retrorsum converti ab eo,
 quod traditum est illis sancto mandato (*I Pet. ii.*) »
 Continget enim eis illud veri Proverbi : « Canis re-
 versus est ad suum vomitum, et sus lota in voluta-
 bro luti (*Prov. xvi.*) » Qui nimirum avaritiæ mor-
 bus nunquam melius compescitur, nisi cum dies
 mortis sine oblivione meditatur, cum qualis post
 modicum in sepulcro futurussit homo, consideratur.
 Hoc certe fixum manebat in illius memoria qui
 dicebat : « Homo putredo, et filius hominis vermis
 (*Job xxiii.*) » Hoc ab illo non recesserat, qui dicebat :
 « In omnibus operibus tuis memorare novissima
 tua et in æternum non peccabis (*Eccli. vii.*) » Quid
 tunc, rogo, quid tunc divitiæ conservatæ prode-
 runt? Audi quid : « Nudus egressus sum de ventre
 matris meæ, nudus revertar illuc (*Job. i.*) » Audi
 quid : « Nihil intulimus in hunc mundum : sed nec
 auferre quid possumus (*I Tim. vi.*) »

CUPIDITAS DICIT :

Certe sine culpa est, quod quædam habenda
 concupiscis, quia non multiplicari appetis, sed
 agere pertimescis, et quod male alius retinet, ipse
 melius expendis.

MUNDI CONTEMPTUS RESPONDET :

CAP. XV. Ista nec apud sæculares homines sine
 periculo vel offensione procurantur, quia quanto
 quisque amplius habere cœperit, tanto amplius ha-
 bere concupiscit : fitque ut modum in concu-
 piscendo non habeat, dum innumeris hujus sæculi
 curis deservire festinat. Ut enim Scriptura dicit :
 « Avarus pecuniis non impletur (*Eccl. v.*) » Quæ
 nimirum quam sit detestanda, Paulus indicat, di-
 cens : « Et avaritia, quæ est idolorum servitus
 (*Epist. v.*) » Quæ quod sit noxia, idem exponens
 ait : « Qui volunt divites fieri incidunt in tentatio-
 nem, et in laqueum diaboli, et desideria multa et
 nociva, quæ mergunt homines in interitum et
 perditionem (*Tim. vi.*) » Quæ quam sit detestanda,
 quidam sapiens denuntiat, cum dicit : « Avaro ni-
 hil est scelestius (*Eccl. x.*) » Quam sit hæc
 iterum noxia, Jacobus aperit, dicens : « Agite
 nunc, divites, plorate, ululantes in miseriis quæ
 advenient vobis. Divitiæ vestræ putrefactæ sunt.
 Vestimenta vestra a tineis comesta sunt. Aurum et
 argentum vestrum æruginavit, et ærugo eorum in
 testimonium erit vobis, et manducavit carnes
 vestras sicut ignis (*Jac. v.*) » Sed nec Redemptor
 noster præterire voluit cupiditatis malum, quam
 noxium esset. Ait enim : « Difficile, qui pecunias
 habent, regnum cœlorum intrabunt (*Luc. xviii.*) »
 Et rursus : « Facilius est camelum per foramen
 acus transire, quam divitem intrare in regnum cœ-
 lorum (*Ibidem.*) »

Si igitur sæcularibus viris ita est periculosa cu-

OBDRATIO DICIT :

Si ea, quæ possides, egentibus tribuis, unde sub-
 jectos absque pecunia nutris?

MISERICORDIA RESPONDET :

CAP. XVI. Si apostoli modum in hac parte te-
 nueris, utraque perficere valebis. Hinc enim idem
 ipse ad Corinthios ait (*II Cor. viii.*) : « Si voluntas
 prompta est, ex hoc quod habet, accepta est, non
 secundum quod non habet. Non enim ut aliis sit
 remissio, nobis autem tribulatio ; sed ex æqualitate
 in præsentem tempore vestra abundantia illorum mu-

piam supplicat, ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas sicut scriptum est: « Qui multum habuit, non abundavit, et qui modicum, non minoravit (*Exod. xvi*). » Hinc quidam justus prolem dilectam admonet, dicens: « Si multum tibi fuerit, abundanter tribue; sin autem exiguum, et hoc ipsum impertire (*Tob. iv*). » Hinc quoque incarnata Veritas dicit: « Verum quod superest, date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis (*Luc. xi*). » Audi quoque quod scriptum est: « Judicium sine misericordia fiet ei qui non fecerit misericordiam (*Jac. ii*). » Quo contra propheta admonet dicens: « Frange esurienti panem tuum, et egenos vagosque induc in domum tuam. Cum videris nudum, operi eum, et carnem tuam ne despexeris (*Isa. lviii*). » Memento quid purpurato diviti contigerit, qui non ideo damnatus est quod aliena tulerit, sed quod egenti pauperi sua non tribuerit, et in inferno positus, ad petenda minime pervenit, qui hic parva negavit. (*Luc. xvi*). Quid etiam ad sinistram positus iudex cœli dicturus sit, attende: « Ite in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare, » et cætera, quæ ibi (*Matth. xviii*) terribiliter enumerantur.

Furtum et fraus, quanquam gradus habeant locutionis, unum est tamen quod dicunt.

FURTUM DICIT :

Si aliena non tollis, ex proprio vel dives vel sufficiens esse non vales.

FRAUS DICIT :

Si cuncta quæ tibi prælati servanda commisit, illibata consignas, et ne in modicum quid reservandum existimas, unde vel propriis utilitatibus consulis, vel amicis et commilitonibus places?

INNOCENTIA AD UTRAQUE RESPONDET :

CAP. XVII. Melius est pauperem et insufficientem esse, nullique ex dato placere, quam aliquem lædere furto vel fraude. Qui enim aliena quolibet modo injuste præripit, ipse sibi regni cœlestis aditum claudit. Unde et prædicator egregius quondam redarguit dicens: « Omnino delictum est in vobis, quod iudicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed injuriam facitis, et fraudatis (*I Cor. vi*); » et hoc fratribus: « An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? » (*Ibid.*) Atque inter cætera subjunxit: « Neque fures, neque rapaces, regnum Dei possidebunt (*Ibid.*). »

Fallacia atque mendacium, et ipsa unum dicunt. Fallacia fit ingenio, mendacium vero simplici verbo.

FALLACIA IGITUR DICIT :

Ut ex multis unum proferamus, cum in non dando, aliquem illudere quæris. Quid in petendo moras innectis? Non habeo quod tribuere possim. Celat utique in corde quæ habet, vel quod sibi conservet, vel quod alii, si voluntas inest, tribuat.

MENDACIUM SUBJUNGIT :

Omnino quod postulas non habeo, scilicet non ar-

tificio ingenio, sicut fallacia, sed simplici negationis verbo oportet decipere quemquam.

VERITAS AD UTRAQUE RESPONDET :

CAP. XVIII. Nunquam Deus falli potest. Sed te potius, quam Deum fallis, quia quolibet modo mentitur, « os quod mentitur, occidit animam (*Sap. i*); » « et oribus mendacibus pars illorum erit in stagno ignis ardentis sulphure (*Apoc. xxi*). »

VENTRIS INGLUVIES DICIT :

Ad esum Deus omnia munda condidit: et qui saturari cibo respuit, quid aliud, quam muneri concesso contradicit.

CIBORUM PARCIMONIA RESPONDET :

CAP. XIX. Unum horum quæ dicis verum est. Ne enim homo fame moreretur, omnia Deus ad esum munda creavit. Sed ne comedendi mensuram excederet, abstinentiam imperavit. Atque inter cætera sua mala, saturitate maxime panis periit Sodoma, Domino attestante, qui de Jerusalem per prophetam loquitur, dicens: « Hæc fuit iniquitas sororis tuæ Sodomæ saturitas panis. » Quapropter sicut æger ad medicinam, sic ad sumendas dapies debet quisque accedere, nequaquam scilicet voluptatem in illis appetens, sed necessitati succurrens. Hinc incarnata Veritas per Evangelium ait: « Attendite, ne graventur corda vestra in crapula et ebrietate (*Luc. xxi*). » Quo contra de insatiabili Judæorum voracitate Apostolus dicit: « Multi ambulant, quos sæpe dicebam vobis; nunc autem et flens dico inimicos crucis Christi, quorum Deus venter est, et gloria in pudendis eorum qui terrena sapiunt (*Philip. iii*). » Et rursus: « Esca ventri, et venter escis. Deus autem et hunc et hanc destruet (*I Cor. vi*). » Ille autem hoc vitium superat plene, qui in sumendis dapibus non solum parcimoniam tenet, ut scilicet refectorem semper esuriens imperet, verum etiam, accuratioribus simul et suaviores epulas, excepta corporis infirmitate et hospitum susceptione, contemnit.

INEPTA LÆTITIA DICIT :

Ut quid animi gaudium intus abscondis? Egredere in publicum lætus: Dic foris aliquid, unde vel tu, vel proximi tui rideant. Fac eos lætos tua lætitia.

MODERATUS MÆROR RESPONDET :

CAP. XX. Unde tibi inest tanta lætitia? Nunquid jam diabolus vicisti? Nunquid jam inferni pœnas evasisti? Nunquid jam de exilio ad patriam venisti? Nunquid jam de tua electione securitatem accepisti? An forte in oblivionem venit quod Dominus dicit: « Mundus gaudebit, vos autem contristabimini: sed tristitia vestra vertetur in gaudium? » (*Jean. xvi*). An forte a memoria excessisti quod idem alibi dicit: « Væ vobis qui nunc ridetis, quia plorabitis et flebitis? » (*Luc. vi*). Quodque per Salomonem dicitur: « Risus dolore miscebitur, et extrema gaudii lucus occupat (*Prov. xiv*). » Et e contra, per Evangelium dicitur: « Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur (*Matth. v*). » Rursusque per Salomonem dicitur: « Nescit homo utrum amore vel odio dignus sit; sed omnia in futurum reservantur incerta

(*Ecclesi. ix.*) » Comprime ergo inanem lætitiã, quia necdum evasisti pœnalẽ ærumnam. Nonne apud homines insanus iudicatur qui carceralibus tenebris reclusus gaudere conatur?

MULTILOQUIUM DICIT :

Non ille reus tenebitur, qui plura quidem, sed bona loquitur : sed ille, qui saltem rara, sed mala dicere probatur.

CUI DISCRETA TACITURNITAS RESPONDET :

CAP. XXI. Verum est quod dicis. Sed dum multa bona proferri videntur, sæpe contingit ut a bonis locutio inchoans ad aliquod pravum derivetur, hoc ipsum sancta Scriptura pronuntians : « Quia in multiloquio peccatum non deerit (*Prov. x.*) » Quasi forte inter innumera verba declinentur criminosa ; sed nunquid declinari possunt inutilia atque otiosa, de quibus ratio in futurum erit reddenda (*Matth. xii.*). Tenendus ergo est modus in loquendo, et ab ipsis nonnunquam utilibus verbis parcendum, sicut beatus Psalmista legitur fecisse. Dicit : « Humiliatus sum, et silui a bonis (*Psal. xxxviii.*) »

IMMUNDITIA DICIT :

Non est grande facinus, sive concubitu maris et femine, vel propriis vel alterius inquinari manibus.

INTEGRITAS CARNIS RESPONDET :

CAP. XXII. Non sic ait Apostolus. Quid ergo ait? « Neque immundi (inquit) regnum Dei possidebunt (*I Cor. vi.*) »

LUXURIA DICIT :

Cur te in voluptate tua modo non dilatas, cum quid te sequatur, ignoras? Acceptum tempus in desideriis perdere non debes, quia quam cito pertransit, nescis. Si enim misceri Deus hominem in voluptate citius nollet, in ipso humani generis exordio masculum et feminam non fecisset (*Gen. ii.*).

CASTITAS ILLIBATA RESPONDET :

CAP. XXIII. Nolo ignorare te quid post hanc vitam recipias. Si enim caste et pie vixeris, sine fine gaudebis. Si vero impie et luxuriose, æternis incendiis subiacebis. Inde autem magis castius vivere debes, unde quam cito acceptum transeat tempus, ignorare te dicis. Quod autem in exordio generis humani ad hoc masculum et feminam Deum creasse profiteris, ut mutuis se amplexibus miscere deberent, omnino verum forte dicis ; sed nubendi licentia quibusdam tribuitur, hoc est, qui virginitatem et castimoniam vidualem nequaquam professi sunt. Quibusdam autem non tribuitur, id est, qui virgines vel continentes esse decreverunt. Fornicatio vero nulli impune conceditur. Non attendis, aut contemnendum putas quod Apostolus lubricis dicit : « Fugite fornicationem, fratres. Quodcumque enim peccatum fecerit homo, extra corpus est. Qui autem fornicatur, in corpus suum peccat (*I Cor. vi.*) » Quod si hoc parvipendendum existimas, audi quod postea in sempiternam deplores et gemas : « Neque ad iteri, inquit, neque fornicarii, neque masculorum concubitores regnum Dei possidebunt (*Ibid.*) » O

quam parva est concubitus hora, qua perditur vita futura ! Quod, rogo, emolumentum avertit corpori, quodve tribuit iuerum, quæ tam cito animam ducit ad Tartarum?

SPIRITALIS FORNICATIO DICIT :

Nunquid damnandum aliquid agitis, qui in corde libidini consentit, et ad opus concupiscentiæ libidinis non pertransit?

MUNDITIA CORDIS RESPONDET :

CAP. XXIV. Omnino delinquit, qui castimoniam animæ non custodit. Unde auctor munditiæ in Evangelio dicit : « Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam mœchatus est eam in corde suo (*Matth. v.*) » Quo contra per beatum Job dicitur : « Pœpigi fœdus cum oculis meis, ut ne cogitarem quidem de virgine (*Job xxxi.*) » Quam enim partem haberet in me Deus desuper, et hæreditatem omnipotens de excelsis? Nisi enim auctori nostro cogitatio pravi consensus diliceret, nequaquam per Isaiam diceretur : « Auferite malum cogitationum vestrarum ab oculis meis. » Et in Evangelio Pharisæis : « Quid cogitatis mala in cordibus vestris? (*Matth. ix.*) » Sed nec apostolus Paulus diceret : « Cogitationum inter se invicem accusantium, aut etiam defendentium, in die qua iudicabit Dominus occulta hominum, secundum Evangelium meum (*Rom. ii.*) »

AMOR PRÆSENTIS SÆCULI DICIT :

Quid pulchrius, quid honestius ; quid venustius, quidve potest esse delectabilius, quam quod in præsentia vita quotidie cernimus? O quam mirabilis cœli camera, in aere jucundo, in lumine solis, in augmento lunæ atque defectu, in varietate stellarum et cursu. Quam oblectabilis terra, in novorum floribus, in fructuum suavitatibus, in pratorum rivulorumque amœnitatibus, in segetum culmis luxuriantibus, in vinearum foliis et botrionibus [botris] plenis palmitibus, in silvarum umbris et palmis virentibus, in equorum et canum cursibus, in cervorum et caprarum saltibus, in accipitrum volatibus, in pavonum, columbarum, turturumque pennis et collis, in domorum pictis muris et laquearibus, in organorum, omniumque musicorum (resonis) tinnulis cautibus, in mulierum venustis aspectibus, earumque superciliis et crinibus, oculis et genis, gutture et labiis, naso, manibus, atque extrinsecus adhibitis auro, et gemmis distinctis monilibus : et si qua sunt alia, quæ modo non recolat sensus.

AMOR PATRIÆ COELESTIS RESPONDET :

CAP. XXV. Si te ita delectant quæ sub cœlo sunt, si carcer ita pulcher est, civitas et domus qualis est? Si talia sunt, quæ colunt peregrini, qualia sunt ea quæ possident filii? Si mortales et miseri in hac vita taliter sunt remunerati, immortales et beati, qualiter sunt in illa vita ditati? Quapropter recedat amor præsentis sæculi, in quo nullus ita nascitur, ut non moriatur, et succedat amor futuri sæculi, in quo sic omnes vivificantur, ut deinceps non moriantur; ubi nulla molestia inquietat, nulla

adversitas turbat, nulla necessitas angustat, sed a perennis lætitia regnat.

Sed quæris quid sit ibi, nisi tanta et talis beatitudo persistat. Aliter dici non potest, nisi quidquid boni est, ibi est, et quidquid mali est, nunquam ibi est. Quod, inquis, bonum est? Quid tunc interrogas? A propheta et apostolo diffinitum est? « Quod, inquit, oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascenderunt, quæ præparavit Deus his qui diligunt eum (*Isai. LXIV*, et *I Cor. II*). » Ad hanc felicitatem multis sæculi divitiis constipatus David anhelabat, cum dicebat: « Quid mihi restat in cælo, et a te quid volui super terram (*Psal. LXXII*). » Multis regalium convivorum dapibus abundans dicebat: « Satiabor, dum manifestabitur gloria tua (*Psal. XVI*); » et rursum: « Siviit anima mea ad Dominum vivum. Quando veniam et apparebo ante faciem Dei (*Psal. XLI*); » rursumque: « Quia incolatus meus prolongatus est (*Psal. CXIX*). » Hinc et Paulus: « Cupio dissolvi et esse cum Christo (*Philip. I*). » Multo autem melius

His ita decursis, quanquam multa præterniserim, tamen, ut mihi videtur, hostis nostri fornicantis castra monstravi, quibus pie viventes in Christo Jesu non desinit impugnare: sed nec his contentus ad alia convertitur argumenta, dum quibusdam in somnis sæpius vera prænuntiat, ut eos quandoque ad falsitatem pertrahat, dum dormientes ante horam, vel tempus exsuscitat, ut eos vigiliarum tempore somno pravissimo deprimat, cum psallentes atque orantes sibilis, stridoribus, latratibus diversis, et inconditis vocibus, actis etiam lapidibus vel stercoreibus perturbat, ut eos quoquo pacto a spiritali opere retrahens, inanes efficiat.

Tu autem homo Dei, vigilantibus studio attende quæ dico, et mihi adhuc magis stupenda narranti fidem præbeito. Cujusdam relatione nuper cognovi quod dico. Vir quidam religiosus atque in monastico habitu constitutus, nostro nunc tempore antiqui hostis est inaudita tentatione pulsatus, ita ut idem malignus spiritus vestimentorum ejus particulas extra illum etiam incompositas immunda colluvione crebrius fœdaret. Quæ in tantum erat horrenda, fetida et noxia, ut pars vestium quam tetigisset, nulli deinceps esset usui apta, quanquam fuisset abluta. De quo cum interrogatus fuisset cur omnipotens Deus talem versuto serpenti potestatem in eum dederit, respondi ut cordis ejus immunditiam foris ostenderet: quod nunquam in exteriori habitu fecisset, nisi interiorem omnino corrupisset aut infidelitate et blasphemia, aut certe inani et vana gloria. Sanies quippe intus in corde foras per vestimenta fluit. Quem quia longe positus ego quidem non vidi, sed tamen (ut arbitror) hæc in illo vere prævidi. Quod si non est ita, nunquid tamen factum putatur sine causa? Est præterea gestum, ut in eo munditiam cordis fœditas illa servaret, ne hanc callidus hostis inanis gloriæ macula fœdaret, sicuti Paulus, ne de magnitudine revelatio-

num tumeret, stimulum carnis accepit (*II Cor. XI*). Sit itaque horum quodlibet, aut certe si non fuerit, nunquid tamen extremum, si positurus sum, verum non erit? Verum est omnino, verum est quod dico, non esse colluvionem illam extrinsecus animæ noxiam, si ipsa servare studuerit intus cordis munditiam.

Interea sicut tu ipse indicare curasti, audio quosdam apud nos dicere, non posse aliquem in patria suæ nativitatis perfectum esse, illud in argumentum assumptum, quod Dominus dixit: « Nemo propheta acceptus est in patria sua (*Luc. IV*). » Quos primum oportet ratione veritatis refelli, et sic deum qualiter intelligenda sit prolata sententiâ demonstrari.

Audiant igitur patienter qui hæc dicunt, quia, dum sensum sacræ Scripturæ prudenter non considerant, pene omnes sanctos contemunt; si enim ita est, ut asserunt: ergo quotquot ex Romanis conversi apud Romanos degunt; quotquot ex Græcis apud Græcos; quotquot ex Italis apud Italos; quotquot ex Gallis apud Gallos; quotquot ex Hiberis apud Hiberos; quotquot ex Germanis apud Germanos; quotquot ex Aquitanicis apud Aquitanicos; quotquot ex Britannicis apud Britannicos; quotquot ex Anglis apud Anglicos religiose vivunt, imperfecti erunt. Ecce Paulus et Antonius ex Thebæis apud Thebæos perfecti sunt. Ecce Hylarion ex Palæstinis apud Palæstinos perfectus est. Ecce Macharius ex Ægyptiis apud Ægyptios perfectus est. Ecce Oxirinchus civitas ex propriis civitatibus tota perfecta est. Ecce, ut ad vicinos nostros veniamus, Protasius et Gervasius in propria hac Mediolanensi civitate, propriaque domo manentes, ac per decem annos monachorum vitam exercentes, ita perfecti fuerunt, ut martyres fierent. An forte nostra sola provincia extra hanc regulam erit excepta, ut non de propriis, sed tantum de exteris habeat monachos?

Satagendum magis est ut, ubi quis fuerit, juxta perfectorum regulam vivat, non parentum, non propinquorum, non affinium illecebris a via perfectionis declinet. Sic certe juxta Salvatoris sententiâ (*Luc. XIV*), patri matricum, fratribus, sororibus, uxoribus, filiis, domibus, agris, et cunctis quæ possidet, renuntiare valebit. Hoc autem dico, non quo successores, qui de regno ad regnum, de publico ad ærenum transeunt, summa laude non ducam; sed quo illos etiam, qui magis affectibus patriam fugiunt, quam gressibus, felices atque perfectos ostendam. Obsecro itaque illos, qui hoc apud nos fieri posse denegant, ut vigilantibus studio considerent, cur non dixerit Dominus: Nemo propheta perfectus est in patria sua (*Luc. IV*), sed ibi quid aliud intelligendum est, nisi quia acceptum dixit nequaquam receptum? Quodque de prophetis antiquis et seipso intelligi voluit, qui apud incredulos Judæos non fuerunt accepti, sed magis spreto, Stephano ad eos dicente: Quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri, qui prænuntiabant de adventu Justi, cujus vos nunc homi-

citæ et proditores fuistis? Quis autem non videat quantæ temeritatis, quantæque sit præsumptionis aliquem sibi prophetæ nomen assumere?

Tu igitur cum charitatis affectione tales redargue; et juxta regulam Patrum vivere semper stude, maxime autem sancti confessoris Benedicti. Non declines ab ea quoque, nec illi addas quidpiam, nec minuas. Totum enim quod sufficit, habet, et nusquam minus habet. Cujus verba atque impe-

ria sectatores suos perducunt ad cœli palatia.

Ecce, frater charissime, inter cæteras meas occupationes hunc tibi sermonem nocturnis horis, licet inculta venustate, dictavi atque conscripsi. Quem quia epistolarem modum transire cognovi, libellum potius De conflictu vitiorum atque virtutum nuncupare malui, in quo si ædificationis aliquid repereris, hunc legendum et aliis tradere debes.

SANCTI LEONIS IX

ROMANI PONTIFICIS

ORATIO AD ADELBERTUM COMITEM

De restitutione monasterii Hirsaugiensis.

(Anno 1049).

(Apud Baronium, *Annal.* tom. XI, pag. 184, ad ann. 1049.)

MONITUM.

Arguendus error's Trithemius cum in Chronico Hirsaugiensis monasterii non hoc anno (1049), sed sequenti ponit sancti Leonis adventum in Germaniam, et celebratum ab eo concilium Moguntinum. Qui etiam quæ tunc de ejusdem monasterii restitutione intercesserunt inter ipsum pontificem et ejus sororis filium Adelbertum comitem, sic describit.

Anno Domini Nativitatis 1050 [1049] iudictione tertia [secunda], sanctus Leo papa nonus ad componendas res et statum Ecclesiarum, pacemque Galliis reddendam, Roma egressus cum cardinalibus multis venit in Germaniam. Erat eo tempore comes Adelbertus de Calwe monasterii Hirsaugiensis advocatus, sed desolationis patronus, qui non solum restituere contempsit per proavos S. Aurelio impie ablata, verum se justo omnia possidere titulo arbitratus, nihil minus quam de reparatione monasterii cogitabat. Contigit igitur anno prænotato, qui fuit desolationis monasterii octavus et quadragesimus, supra millesimum vero Domini, sicut diximus, quinquagesimus, quod idem Leo sanctissimus papa, comiti præfato sanguine junctus, Roma egressus, Italiaque transmissa per fines Sueorum iter suum versus Moguntiam dirigeret. Quod cum Adelbertus comes præfatus rescisset, avunculum videlicet suum sanctæ Romanæ et universalis Ecclesiæ pontificem suas transiture per terras, obviam illi properans humillimis eum precibus devicit quatenus in hospitium nepotis intrare non despiceret. Papa, tum devotione invitantis, tum sanguinis ratione permotus, petenti assensit, castellum comitis intravit, qui perhumaniter exceptus, doctrinæ salutaris verbum, ut sui moris erat, seminans, mentes hostium suorum ad amorem cœlestis patriæ erigere summopere stu-

debat. Quadam die pontifex recreationis animi causa comitem dextra complexus, de castello non procul ad vicini montis verticem exivit, ad quem interloquendum :

« Quam aptus, inquit, o fili, locus mihi videretur montibus circumseptus undique, quem et aquarum copia utilem, et solitudo reddit quietum, in quo servorum Dei monasterium construere debeat, qui Creatori nostro laudes continuas persolventes pro salute multorum devotius exorarent. »

Cui comes : « Est, inquit, beatissime Pater, in vicino ecclesia ab antecessoribus meis in honorem ejusdam sancti Aurelii, cujus et corpus in ea fertur sepultum, olim ad monachorum habitaculum cum reliquis mansionibus necessariis constructa, in qua cum dudum monachi per annos non paucos omnipotenti Deo religiose servivissent, postremoque a regulari disciplina misere torpentes, cum nullis admonitionibus majorum acquiescerent, a progenitoribus meis tanquam scandalum plebis inde projecti sunt. »

His sacratissimus pontifex auditis ad locum personaliter accessit, libros qui remanserunt volvit, cupiens historiæ cognoscere veritatem. Erat ibi clericus inter cæteros senex nomine Bertholdus, qui olim in loco viderat monachos Deo famulantes. Is pontifici rem omnem sicut gesta fuerat aperuit, et